

Začenja se nova gledališka sezona

TV SLOVENIJA 1, 14. 09. 2020, UMETNOST IGRE, 22:55

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Dober večer. Gledališča S pokarantenskim optimizmom začenjajo novo sezono, ki bo letos drugačna od običajnih. Predvsem pa kot kaže, povsem negotova, saj bodo morali biti gledališniki ves čas pripravljeni na spremembe. Živimo v času, ko so maske, ki so sicer simbol gledališča, postale del resničnega življenja.

MARINKA POŠTRAK (umetniška vodja Prešernovega gledališča Kranj)

Če v resničnosti moramo živeti pod maskami in z maskami, potem je čas, da se v gledališču maske snamejo. Seveda simbolno. Maske naj bi padale pri vseh predstavah, ki jih bomo uprizarjali.

JERNEJ LORENCI (režiser)

Če so tam v Lendavi policaji sedeli skupaj z maskami, pa je bila dvorana polna, ne vem zakaj pač gledalci v teatru ne bi mogli. Če lahko na Brezjah, tam, toliko folka, ne razumem zakaj tu ne bi mogli. In tako dalje. Tu zdaj sedimo na tem vrtu, ki bo zvečer verjetno popolnoma nabasan, da tu pač na problem, kot je rekel Jure Novak. Genialno. Če bo pa na tem odrčku recimo prišel en s kitaro, pa bodo na neke začela veljati popolna drugačna merila. Zdaj... Jaz iskreno, ne razumem tega. A je to res odkrit napad na kulturo, v kompletu? Ne štekam!

LIVIJA PANDUR (režiserka)

V Tem času pomanjkanja človeškega dostojanstva, plemenitosti, moralno - etičnih principov, še kako pomembno, da teater govori svojo resnico.

PIA ZEMLJIČ (igralka)

Marsikaj smo prilagodili, seveda zdravstvenim standardom. Ampak vseeno smo zelo odgovorni. V bistvu smo neke vrste družina, zelo pazimo, da izven drame, da nimamo nekih širših socialnih stikov.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Kaj je danes drugače? Obstaja še strah pred ponovnim zaprtjem?

GREGOR ZORC (igrallec)

Čist odkrito povedano, ko ti pripravljáš eno predstavo, ki se približuje ta primerna, tako počasi povziš v neko norost. Pač žrtvuješ, pripravljen si žrtvovati prosti čas, vse, samo da bomo delali. In zdaj če obstaja neka majhna klica, da pa tega ne bo, je pa ta norost manjšanja.

LIVIJA PANDUR (režiserka)

Ta čas je dokazal tudi, da se gledališče ne more zgoditi na internetu. Da gledališče potrebuje živ stik, da je to pravzaprav umetnost, ki potrebuje živ dialog z gledalci. In potrebno je v teh časih najti neke nove pristope, biti vztrajen v tem, da da se gledališča ne zaprejo in da živijo dalje.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Gledališča poskušajo preživeti in omejitve iskriko spreobračati v svoje prednosti. Dejstvo je, da finančna kriza močno trka na gledališka vrata. Igralci so prisiljeni nastopati pred napol praznimi dvoranami, ki zaradi varnostnih ukrepov lahko sprejmejo samo tretjino ali četrtno siceršnjega občinstva. Kar pomeni, da se zmanjšuje dostopnost gledališke ponudbe, to pa po vsej verjetnosti vodi v manj obsežen in dražji program. A gledališča ustvarjajo naprej, pogumno in pokončno. Kar potrjujejo tudi tri sugestivna predstave, ki jih boste lahko spoznali v nadaljevanju. Požigi Nine Rajić Kranjac, Alkestida Livije Pandur in Škofjeloški pasijon, Jerneja Lorencija.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Ste morda vse te omejitve pri ustvarjanju obrnili v svojo prid?

NINA RAJIĆ KRANJAC (režiserka)

Ja, vsekakor. Mislim da je pravzaprav, ta čas ki je minil, bil izjemno darilo. Nikakor nismo mogli pristati na maski, ki bi bile samo maske, te ki jih pač nosimo po zlicah ali pa v trgovini. In potem je cela stvar, pri meni vsaj, se začela v smislu razmišljanja, kaj je maska sploh v teatru, kdaj ona funkcionira, kdaj je nastala? Kako igralec z njo dela, kaj prinese in v tem smislu je spet bila ena dobra šola za me.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Wajdi Mouawad, vsestranski libanonsko - kanadski umetnik je v tem trenutku eden najprodornejših frankofonskih dramatikov, ki ga uprizarjajo po vsem svetu. Pogosto sam režira svoj drame in v njih tudi igra. Njegov slog je edinstven, njegovo prepričanje pa da je umetnost pričevanje o človekovem bivanju skozi prizmo lepote. In umetniška gesta največji izraz svobode. Drama preizprašuje možnost sprave po neokrnjenih vojnah.

TIBOR HRS PANDUR (dramaturg)

In mislim, da je to ena osnovnih tez požigov. In to je to, kar je najbolj pretresljivo. V bistvu je to, da dobijo žrtve enak glas kot rabili, da se na koncu izkaže, da vsi rabili so žrtve in vse žrtve so rabili.

PIA ZEMLJIČ (igralka)

Kako so v bistvu borit proti nasilju? A je edino govor z nasiljem? A so možne druge poti? To je širša politična zgodba, drugače gre pa to za zelo intimno zgodbo, ki je celo po nekih resničnih dogodkih, suhe bešare, recimo, ta zgodba. In cela ta družinska dinamika, zamolčane stvari. Jaz igram Nawal Marwan, ki jo v bistvu mi spoznavamo posthumno. O njej vemo samo to, da je zapustila pisma v oporoki svojima otrokoma, z nekimi nalogami. In potem jo vidimo kako se vrača. Ali v svoje spomine, ali na sodišče, ali tako. In kako se skoz njeno zgodbo dogaja proces transformacije v njenih otrokih.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Kakšne so vaše mizanscene? Kako igrate?

MARKO MANDIĆ (igralec)

Ta študij se začel februarja, ko zapovedana razdalja še ni bila obvezna in je v bistvu ves ta naš kolektiv bil zelo prepleten. Vmes se je zgodila ena prekinitve zaradi karantene, in so zakonitosti našega dela najprej postale malo drugačne. Ampak smo to zelo dobro izkoristil v prid še določenih dodatnih poglobitev. Idejnih in potem tudi izvedbenih.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Kako ste konceptualno zasnovali predstavo, ki razkriva zamolčane stvari?

NINA RAJIĆ KRANJAC (režiserka)

Če molčimo, zakaj zamolčimo, kdaj od tega v bistvu profitiramo, kdaj od tega na nek... Prav zaradi tega molka, sami sebi delujemo škodljivo. Veliko je bilo v bistvu, pri meni vseeno razmislek okoli nekkih kompromisov, ali pa zakaj bi človek dal svoje življenje in tu se ta molk na nek način pojavljaj ali pa pa izginja.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Molk ima zelo pomembno mesto v drami. Kakšno mesto pa ima molk v vaši uprizoritvi? O čem danes molčimo?

TIBOR HRS PANDUR (dramaturg)

O begunski krizi, ki je hkrati posledica vojne. In o načinu sprejemanja drugosti, nasilje kot nekaj širšega, vojna kot nekaj širšega. Pač njegovo gledališče dostikrat primerja z gledališčem pričevanja, neizpovedovanja travm. Zato je ta kontekst sodišča zelo ključen, kjer imajo besede in žrtve in rabili recimo. In to je tudi bil en ključ, se zdi, za uprizoritev.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Požige berete kot spodletel poskus ljubezni?

NINA RAJIĆ KRANJAC (režiserka)

Ja. Ali pa recimo o procesu spremembe iz sovražstva, pa iti v ljubezen. Mislim da danes, ali pa vsaj skozi uprizoritev, vse bolj berem kot zgodbo o spremembi, o preobrazbi.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Wajdijeve drame, dramaturško sodobne, so kot labirint časa, ki razkriva družinske skrivnosti polne travm in bolečine večih generacij, ki se prenašajo iz roda v rod. Čeprav gre za intimne družinske zgodbe, so te vedno vpete v določen politični kontekst, pogosto vojne. Kar je značilno tudi za Požige, ki so v drzni režiji Nine Rajić Kranjac in ob izvrstnih igralcih ljubljanske Drame z Markom Mandičem na čelu, nepozabno gledališko doživetje. Avtorjeva teza je, da se dediščina vojne in nasilja prenaša naprej. Tudi po tem, ko se vojna konča.

NINA RAJIĆ KRANJAC (režiserka)

Mislím, da je to ključna teza v bistvu, o kateri bi morali razmišljat danes. Tudi z vidika posttravmatskega sindroma, so v bistvu stvari že dokazane, da se zapisi o vojni in nasilju na žrtvah vpišejo zelo globoko. Pri avtorju je pa specifično to, da ta dva otroka, na nek način o tej vojni pravzaprav nič ne vesta. In ko gresta po stopinjah matere, se začenjata z vsemi temi grozotami v bistvu soočati in na nek način uvidita, da sta tudi sama proizvod vojne. In to spoznanje je zanje zelo boleče. Se pravi, spet se vračamo na potezo, da je to pravzaprav spodleteli poskus ljubezni. Ampak mislim, da je stvar samo očišča. Vsekakor si želimo vedno znova v predstavi, kljub grozotam, poiskat neko luč. Ali pa v čem bi videi smisel.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Evripidova Alkestida, v režiji Livije Pandur in izvedbi gledališča Marina Tržiča je bila premierno uprizorjena pred dobrim letom v Dobrovniku, ko ni nihče še niti slutil, kako radikalno se bo spremenil svet in kako močno bo epidemija prizadela prav gledališča. Gostovanje dubrovniškega gledališča na ljubljanskem poletnem festivalu v Križankah je bilo še toliko bolj dobrodošlo.

PAOLO TIŠLJARIĆ (umetniški direktor gledališča Marin Držić, Dubrovnik)

Imeli smo srečo, da koronavirus ni tako močno prizadel Dubrovnik. Po uvedbi omejitev smo takoj začeli delati, seveda v zelo nadzorovanih razmerah. Mislím, da se bodo posledice te krize šele pokazale, zlasti za samostojne umetnike. Prihodnje leto bo zelo težko ustvarjati. Najbrž bodo tudi v Sloveniji tako kot pri nas, močno oklestili proračune gledališč. Vesel sem, da se je direktor Festivala Ljubljana Darko Brlek zelo potrudil, da pridemo. Do zadnjega nismo vedeli, ali bomo šli. 30 nas je moralo opraviti testiranje. Vemo, da pri koronavirusu pogosto ni simptomov. Ko je bil izvid pri vseh negativen, je bil ves ansambel zelo vesel. Res nam je v čast, da smo tu.

KATARINA STEGNAR (igralka)

Jaz zelo rada delujem v takih kolektivih, ki so mešani zaradi tega, ker gre za neko izmenjavo idej in poetik, razumevanj. Veliko stvari se tukaj združuje. Je lahko zelo težko, ampak hkrati ko to presežeš, je zelo lepo. In tukaj ne da nastane samo neka gledališka povezava, nastane tudi neke osebna povezava.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Mitska zgodba o ženski, ki se žrtvuje za moža da ga odreši smrti. Pol bog Hereklej Alkestido kod nepovabljenogostjo v podzemlju vrne nazaj v življenje. Kljub časovni distanci Evripid še vedno sugestivno nagovarja z večnimi vprašanji o smrti in vlogi ženske v moški družbi. Režiserka Livija Pandur tudi tokrat ostaja zvesta odrskem minimalizmu in gledališki družini, ki sta ustvarila skupaj s Tomažem Pandurjem. Vaša interpretacija, skupaj z Lado Kaštelan je torej, da je smrt dokončna?

LIVIJA PANDUR (režiserka)

Smrt absolutno je dokončna, to vsi vemo. In v predstavi se ne pretvarjamo da ni. Ko se Alkestida odpravi v sobe mrtvih, tam izza smrtja opazuje svoje življenje brez sebe. In iz te neke pozicije, nad tem svetom, seveda vidi ljudi in svet popolnoma drugače. Vemo, da so se v grški mitologiji mnogi vračali iz podzemlja z nekimi izkušnjami, tudi Heraklo, v naši predstavi, ali pa Orfej in še nekateri, redki so odšli v podzemlje, redki pa so seveda prišli nazaj.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Naslovno junakinjo starodavne Evripidove zgodbe je prepričljivo upodobila igralka Katarina Stegnar.

KATARINA STEGNAR (igralka)

Jaz sem to žrtvovanje v bistvu razumela bolj kot neko vprašanje. Kaj se zgodi, če se prekine neko tako zlitje, kot je tukaj Evripid, kasneje Lada Kaštelan to povzela, oziroma na novo napisala. Kaj se zgodi, ko najdeš neko to polovico, s katero si res kompleten in potem mora eden za drugega narest ultimativno žrtev, da bi drugi lahko preživel. Je to lahko zelo

aktualna tema. Recimo dati kakšen organ za svojega svojca, se žrtvovat za koga. Mislim, da ni to tako nemisljivo to, da ni taka oddaljena ta odločitev. Ker lahko bi rekli, da gre stvar poguma ali pa za stvar žrtvovanja. Ampak mogoče je pa tudi stvar strahu. Zaradi tega, ker tudi ta ki gre prvi, noče ostati sam. In v bistvu je to bistvo, da ne želiš ostati sam. In kaj se zgodi, ker veliko življenjskih situacijah ostanemo sami.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Če se dramske predloge lotil režiser Jernej Lorenci, potem gotovo nastane nepredvidljiva, drugačna in zelo svobodna interpretacija. To velja tudi za Škofjeloški pasijon, najstarejše ohranjeno dramsko besedilo v slovenščini iz začetkov 18. stoletja in najstarejšo ohranjeno režijsko knjigo iz baročnega obdobja. Lorenci, ki ga v zadnjih letih bolj kot dramsko, intrigira epsko gledališče, razpira sodoben pogled iz različnih perspektiv na svetopisemsko odrešenjsko zgodbo, ki jo je v 863-ih rimanih verzih zapisal pater Romuald Lovrenc Marušič. Začenjate pa z duhovno dramo, Škofjeloškim pasijonom, ki na eni strani odpira občutje strahu pred smrtjo, na drugi strani pa občutja odrešenja.

MARINKA POŠTRAK (umetniška vodja Prešernovega gledališča Kranj)

Postavlja ga ekipa na ta način, skozi nek način martiri človeka, strah pred smrtjo, željo po odrešenju. Mislim, da se bliža v tem študiju, dosti bolj duhovni drami kot se je katera koli Škofjeloška procesija skozi zgodovino, začenši v Škofji Loki na primer. Kjer so bili določeni momenti nekega karnevalizacije, ali ... Kot procesija. Mislim da pa se je v tem v tem, na nek način, ideološkosti tudi, ti procesi, izgubljala ta duhovnost. Osnovno krščansko sporočilo ljubezni, ki jo pa ta predstava, Jernejeva zdaj, mislim... Da izpostavlja poleg smrti, kontra smrti, ljubezen in kontra na nek način tesnobi, ki jo ta čas tudi pri nas, zdaj v tej situaciji, v tem svetu prinaša. In v svetu Pasijona, na nek način neka želja po odrešenju, po po človeku, ki najde nek smisel v sobivanju, v svojem notranjem jazzu, miru.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Kako ste koncertirali to duhovno dramo, ki je ob svojem nastanku veljale za čisti spektakel?

JERNEJ LORENCI (režiser)

Vedel sem pa nekaj. Da bomo ta spektakel, ki ga zaznamuje seveda specifični način mišljenja prostora. Skratka procesija, celo mesto, premikanje in tako dalje. Da bom to skrčil na en minimalen prostor. Da bom napravil iz freske eno drobno ikono. Škofjeloški pasijon je seveda v bistvu politični pamflet. Je ideološki, je cerkveni politični pamflet. ker če beremo Škofjeloški pasijon, je jasno tole. Kako prepričati človeka, da je kriv. Da je grešen, da je grešnik. In da je edina možna odrešitev človeka je, brezpogojna vera. Ne samo v Boga, tudi vera v cerkev.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Namen škofjeloškega pasijona, ki je pomemben kulturni spomenik, je bil približati svetopisemsko zgodbo preprostim ljudem in jih vzpodbuditi k duhovnemu življenju. Kot piše zgodovina je Škofjeloški pasijon nastal pod vplivom tradiciji ljudske pobožnosti, sredozemskih procesij in germanskih velikonočnih duhovnih iger.

JERNEJ LORENCI (režiser)

Uporabljamo nekatere dele zgodbe pasijona, ki je seveda univerzalna. In mestoma verjetno ohranjamo neusmiljen, kruti ideološki aparat, ki je vzpostavil sploh mehanizem teh procesij. Ali pa, kot ste rekli, tega spektakla. Potem smo pa začeli odkrivati še ene druge plasti. da je Pasijon možno brati kot pridigo, kot grožnjo, kot politično ideološko orodje. Poleg tega pa obstaja še nekaj, kar pa nas je tudi še kako zanimalo. da obstaja tudi moj osebni pasijon.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Katere so bile vaše reference?

DARJA REICHMAN

Na začetku smo veliko prebirali tudi Svetu pisno. Tako staro zavezo, kot novo zavezo, evangelije. Tako da smo postopoma prešli v to Kristusovo življenje. Zraven smo si pa veliko pomagali tudi s slikami, s slikarstvom. Torej tukaj smo.. Ne vem... Slike Hieronimusa Boscha, Brojgla, Fride Kalo, najrazličnejših slikarjev. To so bile pač naše naloge, da najdemo slike z upodobitvijo pekla. Slike z upodobitvijo nebes, slike kjer so hkrati upodobljen in pekel in nebesa. Slike smrti.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Kako se igralci opredeljujete do te svetopisemske odrešenjske zgodbe?

BLAŽ SETNIKAR (igralec)

Mi smo se lotili pa nekak bolj na sodoben gledališki način. Seveda, jasno, tukaj nas 6, tukaj operiramo na nekaj čim bolj z nekim asociativnim poljem. Ne uprizarjamo na nek način teh likov ki pač nastopajo v originalni predlogi.

GREGOR ZORC (igralec)

Ko smo to brali, ta original, tam je vedno opisano kako neke scene zgleda. In, ne vem, 10 mož nosi oder, na njem je otrok in tako dalje in se to pa to dogaja. In ker seveda se to dogaja v gledališču vse skupaj, to ni možno, zaradi tega je bila neka ideja, da je oder v bistvu... Na nek način približen malo publiki in malo dvignjen nad publiko. Se pravi da bi imeli oni občutek, kot da to držijo na svojih lastnih ramenih. Zdaj je to sicer malo drugače, z vsemi temi pogoji. Ampak vseeno je ta osnovna ideja, da stojimo mi na mestu, oni nas nosijo in na nek način se ozadja pa spreminjajo. Pa recimo letijo. Kot da bi bil zadaj nek video posnetek, ki seveda ni video, ampak se samo spreminjajo določene stvari, ki še poudarjajo pomen tega, kar se na tem majhnem odru dogaja.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Vaša teza je, in to je tudi ključni moment celotne uprizoritve, vsi smo krivi.

JERNEJ LORENCI (režiser)

Moram reči, da je to zelo, se mi zdi, precej osebna predstava. Čeprav je zelo estetizirana, zaprta v nek svoj terarijski okvir. Ampak ...

MARJANA RAVNJAK (voditeljica) Je to vaša osebna preokupacija?**JERNEJ LORENCI** (režiser)

Je. V veliki meri, od nekdej. Pa ne zaradi tega, ker sem bil tudi sam deloma vzgojen krščansko in sem molil... in tako. Je vplivalo. Ampak mehanizem. Kriv brez krivde. Jaz vem da je v meni že apriori... kot da je na nek način razmerje eksistence in esence, torej bivanja in smisla, ampak da je bivanje in takoj krivda. Potem pa šele nek smisel. Skratka, da je ta občutek krivde tudi krivde brez krivde, ali pa krivde brez objekta, brez razloga, brez vzroka, da je to neko

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Izvorna krivda.

JERNEJ LORENCI (režiser)

Tako. Izvorna krivda, ki je temelj tudi mojega osebnega bivanja.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Katere so tiste teme, ki jih izpostavljate pri vaši interpretaciji? Ena od njih je gotovo krivda.

DARJA REICHMAN

Cel Pasión je seveda prevzet s tem govor o grešniku. Druga tema je pa seveda ljubezen. Ker ljubezen naj bi pa premagala ta greg. V temu primeru Kristusova ljubezen, s to njegovo krvjo.

GREGOR ZORC (igralec)

Ko tam opiše recimo, prva podoba je raj, se mi lotimo opisovanja in izvajanje našega doživljanja tega. In seveda, ker imaš pa zraven neko živo bitje soigralca, smo ga pa poskušali, da ga vsak ki opisuje zgodbo, soigralca na nek način, kot en kipar, spremeni v to sliko, ki mi jo opisujemo. Včasih naredimo rezultat, drugič samo nek preblisk, tretjič samo neko nam pomembno asociacijo.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Kakšen je sicer vaš odnos do krščanstva? še do drugih pojmov, poleg krivde, recimo trpljenje, križanje, vstajenje. Z vsem tem ste se srečevali pri študiju te predstave, ne?

JERNEJ LORENCI (režiser)

Trajanje: 22:00

6 / 6

In tudi že prej. velikokrat. Absolutno ambivalenten. Na dveh osnovnih štirih. To je tista floskula seveda. Jaz Mislim, da je krščanstvo seveda napravilo že v stari zavezi en ...Odpuščenje.... je postavilo ene osnovne temelje za to, da se človeška civilizacija sploh lahko zgodila. In to sem prepričan, da je to največja civilizacijska gesta, ki sploh obstaja... Vsaj v Evropi, sem prepričan. Da se tu, naj zveni še tako klišejsko ali patetično, da tu se pravzaprav rojeva sploh človeštvo. Na tej točki, na tej gesti. Drugi tir pa je seveda zloraba. Pa ne mislim samo v tem ozkem pomenu besede, zloraba inštitucije in vsega kar spada poleg. To pa vejo že vse religije, se mi zdi, da je pa to pravzaprav obljuba, da se bo šele v onostranstvu zgodila ta točka odrešitve. To se mi zdi največja zloraba in prevara. Naslednja predstava bo na Poljskem, kjer bom delal nov poskus Biblije. Saj se stalno vračam k tem ontološkim temam. In sem globoko fasciniran, da so one tako jasno natančno izpisane že na samem začetku evropske.... Ne samo evropske civilizacije, sploh človeške civilizacije, iskreno poskušani. Vse to so poskusi. Tudi ta naš pasijon je poskus... Jaz si ne domišljam da jaz nekaj vem. Nihče od nas si ne domišlja, mi smo zdaj nekam prišli. Vlagamo pa v vse kar zmoremo, vlagamo v to, da bi se vsaj poskušali za milimeter približati... Pa tudi Kristusu na križu.

MARJANA RAVNJAK (voditeljica)

Toliko za uvod v novo gledališko sezono, ki ji lahko zaželimo samo še srečno pot in čim manj turbulentnih prekinitev, ter seveda čim več podpore in naklonjenosti države. lahko noč.